

Hrvatska u jesen 2010. g. – osvrti, stanje i perspektive

Ostavka hrvatskog premijera Ive Sanadera početkom srpnja 2009. g., čiji su razlozi do danas nepoznati, ostavila je duboke tragove u političkim strukturama Hrvatske. Kasne posljedice i kolateralne štete ove ostavke aktualnu vladu opterećuju kao noćna mora. Ovo i fatalne posljedice gospodarske i financijske krize koje se očituju u bolnom padu gospodarskog učinka i vidljivom porastu nezaposlenosti, određuju trenutačno unutarnjopolitičku raspravu u ovoj zemlji. S obzirom na predstojeće izbore za Sabor, hrvatski parlament, u jesen iduće godine – a najkasnije početkom 2012. g. – vlada i njene koalicijske stranke ne stoje dobro, tako da su trenutno mali izgledi za ponovno sastavljanje sadašnje koalicije. U svakom slučaju, stalni negativni naslovi s područja politike i gospodarstva bacaju sjenu na uspjehe u pristupnim pregovorima s Europskom unijom i u borbi protiv korupcije. U svom najnovijem Izvješću o napretku EU Hrvatima potvrđuje velike uspjehe koji daju realne izgleda za završetak pregovora do sredine ili do kraja sljedeće godine.

Do današnjeg dana bivši premijer Hrvate drži u napetosti. Njegovi nesuvisli pokušaji odustajanja od ostavke i političkog *comebacka* ne daju mira hrvatskoj političkoj sceni, prije svega njegovoj bivšoj stranci, HDZ-u. Već ubrzo nakon svoje ostavke Sanader je preko vjernih suradnika pokušavao „upravljati“ svojom nasljednicom. Pri tome je od samog početka imao za cilj

obvezati ju da se suprotstavi glasinama i nagađanjima koja su se pojavila već u ljeto 2009. g., a odnosila su se na korupcijske slučajeve i mutne poslove za vrijeme njegovog mandata te da spriječi odgovarajuće istrage. Nasljednica na položaju premijera i predsjednika HDZ-a, Jadranka Kosor, ne samo da se suprotstavila ovim nakanama, već je suzbijanje korupcije s „nultom tolerancijom“ stavila i na prvo mjesto političke agende. Internu borbu za vlast, koja se kasnije rasplamsala uspjela je dobiti početkom siječnja 2010. g. Uspjela je svog prethodnika isključiti iz stranke, nakon čega je ovaj pokušao pučem se vratiti ponovno u politiku.

Već u drugoj polovici 2009. godine osumnjičena su, među ostalim, dva bivša ministra. Jedan od njih je morao, između ostalog, odgovarati zbog netransparentnih financijskih poslova kao član uprave i kasniji član nadzornog odbora hrvatskog prehrambenog proizvođača „Podravka“. Bivšem ministru obrane i sadašnjem saborskom zastupniku, Berislavu Rončeviću, prebacivalo se osobno bogaćenje, odnosno „netransparentan“ postupak dodjele natječaja u vezi s nabavkom vojnih kamiona.

Oba ova slučaja nisu ni iz daleka tako spektakularna kao prigovori koji se u međuvremenu upućuju protiv samog bivšeg šefa vlade, dr. Ive Sanadera. U

početku je bio prijeteći bankrot banke „Hypo Alpe Adria“. Nakon „spašavanja“ od strane austrijske države njeno sumnjivo poslovanje u istočnoj i jugoistočnoj Europi bilo je, ne samo u središtu pažnje medija, nego i parlamentarnih istražnih odbora u Bavarskoj i Koruškoj. Iako do današnjeg dana nedostaju konkretne naznake ili čak dokazi, Sanadera bježe glas da je izravno ili neizravno sudjelovao u djelomično sumnjivim poslovima Hypo Alpe Adria banke, odnosno da je od toga profitirao „posredovanjem“.

Mnogobrojne konkretnije indicije za – u najmanju ruku politički – neprimjereno ponašanje postoje, međutim, u vezi s djelomičnom privatizacijom najveće hrvatske naftne kompanije, INA-e. Pod odgovornošću upravo izabranog predsjednika vlade Sanadera, vlada je 2003. g. prodala gotovo polovicu dionica mađarskom MOL-u. Kupoprodajni ugovor je, međutim, na čudnovat način regulirao da je MOL trebao imati većinsku kontrolu unatoč nedostatku većinskog udjela (dionica). Do sada nije jasno da li je i na temelju kojih protuusluga došlo do ovog „ustupka“.

Najbrizantniji je, međutim, treći događaj. Postoji razlog za pretpostavku da je Sanader svojedobno kao šef vlade i stranke bio upleten u ilegalno financiranje stranke. Prema toj pretpostavci on „se pobrinuo“ za to da do tada relativno mala i nepoznata PR-agencija „FIMI“ dobije poslove od državnih i državi bliskih institucija koje su, doduše, izvršile realna plaćanja, ali nisu dobile nikakve protuusluge ili barem ne spomena vrijedne. Novac je, navodno, završio kod tadašnjeg šefa hrvatske Carinske uprave, Mladena Barišića, koji je bio i rizničar najveće vladajuće stranke, HDZ-a.

Ali navodno nije samo HDZ „profitirao“ od ovih plaćanja nego i sam Sanader osobno. O tome govori izjava bivšeg rizničara po kojoj je Sanaderu u njegovom privatnom stanu osobno „predao“ preračunato otprilike četiri milijuna

eura, nakon što je prije toga, kao što tvrdi, „nešto manju“ svotu odvojio za sebe. Ova i druge delikatne pojedinosti, zaista ili navodno, potječu iz protokola o saslušanju USKOK-a, posebne državnoodvjetničke ustanove za suzbijanje korupcije, i stoga se trebaju promatrati s odgovarajućom rezervom. Sigurno je, međutim, da je sredinom 2009. g., prilikom predaje dužnosti starog rizničara novom rizničaru HDZ-a, gotov novac nepoznatog porijekla u protuvrijednosti od 700.000 eura promijenio vlasnika. Taj novac je tadašnji novi glavni tajnik prosljedio glavnom državnom odvjetniku, doduše, uz izvjesno odgađanje.

U tom kontekstu i nije čudno što se u medijima otvoreno špekulira o tome da li će i kada Sanader biti predmetom istražnog postupka, naravno, nakon ukidanja njegovog imuniteta. Postavlja se, naravno, pitanje da li se prigovori protiv Sanadera mogu upotrijebiti kao pravno „utemeljeni“ elementi kaznenog djela. To bi moglo biti teže, nego što to neki zamišljaju, budući da se mnogi prigovori pravno kreću u sivoj zoni. To, međutim, ne igra nikakvu ulogu ni za javno mnijenje ni i u samoj javnosti. Za jedno i drugo Sanader je u svakom slučaju osuđen kao političar i kao čovjek.

Međutim, poglavlje Sanader time ni u kojem slučaju nije zaključeno. Sredinom listopada 2010. g. bivši premijer je najavio ponovno aktiviranje svog zastupničkog mandata. Ova namjera nije, međutim, toliko velika potencijalna politička opasnost kao prijeteća mogućnost osnivanja nove, vlastite frakcije sa svojim sljedbenicima unutar HDZ-a. Ako 5-6 zastupnika promjeni stranu, aktualna vlada više nema većinu, nakon što su HSLS, hrvatski (desni) liberali još na proljeće napustili vladu. Upravo je još i državna tajnica Bianca Matković, u svađi s premijerkom, podnijela ostavku te odmah podnijela zahtjev za aktiviranje svog zastupničkog mandata. Hoće li ona podržati vladu, nejasno je, ali malo vjerojatno.

Konrad-Adenauer-Stiftung e.V.

HRVATSKA

REINHARD WESSEL

15.11.2010.

www.kas.hr

www.kas.de

U svakom slučaju bi relativno lako moglo doći do novih izbora. Za to postoje tri mogućnosti: odgovarajućom odlukom većine u Saboru, protivljenjem saborskih zastupnika da daju suglasnost predstojećem proračunu ili „uspješnim“ izglasavanjem nepovjerenja. Ovo posljednje je, međutim, opet moguće tek krajem travnja, nakon što je propao prvi pokušaj oporbe krajem listopada 2010. g.

Hoće li, s obzirom na teško gospodarsko stanje i završnu fazu pristupnih pregovora s Europskom unijom, doći do toga, teško je predvidjeti. Unatoč tome, samo malobrojni promatrači računaju s prijevremenim krajem Kosorićine vlade.

U anketama jasno vodeći socijaldemokrati bili bi upućeni na koalicijske partnere koji u anketama trenutačno slabo stoje. Sve ostale stranke imaju još manje interesa za prijevremene izbore, naročito one vladajuće, jer bi morale računati s bolnim gubicima. Stoga skoro svi žele odgoditi nove izbore, koliko je god moguće, u nadi da će poboljšanjem gospodarske situacije birači postati milostiviji. Isplati li se ova računica, također je teško predvidjeti. Doduše, izgleda da je hrvatsko gospodarstvo recesijsku fazu ostavilo iza sebe. Međutim, ovoga trenutka se gotovo ne može predvidjeti kada će ponovno krenuti nabolje.

Prevela Ivona Šalinović